

2016

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2015

Dødsårsaksregisteret

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2015

Dødsårsaksregisteret

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for helsedata og digitalisering
Avdeling for helseregistre
Dødsårsaksregisteret
Desember 2016

Tittel:

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2015

Forfattere:

Grethe Westby
Christian Lycke Ellingsen

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf
på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk designmal:

Per Kristian Svendsen og Grete Søymer

Layout omslag:

Unni Harsten

ISBN ISBN 978-82-8082-806-4 elektronisk utgave

Innhold

Innledning	4
Oppsummering	5
Datagrunnlaget	6
Kvalitetssikring	6
Kommentarer til årets statistikk	7
Tabeller	10
Appendix A. Lover og forskrifter	11
Appendix B. Om statistikken	12

Innledning

Dødsårsaksregisteret registrerer opplysninger om dødsfall i Norge og tilrettelegger dødsårsaksstatistikken. Folkehelseinstituttet er databehandlingsansvarlig for registeret.

Dødsårsaksregisterforskriften¹ ble i henhold til et EU-direktiv² endret med virkning fra 15. juni 2012 slik at registeret også skulle omfatte personer som dør i Norge, men som ikke er registrert som bosatt i landet. Denne gruppen inkluderer blant andre turister, asylsøkere og en del gjestearbeidere. Det er også noen som tidligere har vært bosatt, men som nå er utvandret og som dør under midlertidig opphold i Norge. Disse er vanskeligere å skille fra de bosatte (siden de har norsk fødselsnummer). For første gang har vi greid å identifisere disse noenlunde sikkert og har kunnet inkludere dem i denne oversikten.

Det er flere grunner til at det lages en separat rapport. Dels er det fordi de ikke-bosatte ikke inngår i det norske befolkningsgrunnlaget og dermed ikke kan behandles på samme måte som de bosatte i Dødsårsaksregisteret, for eksempel for å beregne dødelighetsrater og de er heller ikke inkludert i statistikkbanken for Dødsårsaksregisteret. Dels er det stor interesse for dødsfall i denne gruppen som har et annerledes dødsårsaksbilde enn i den norske befolkningen.

¹ FOR 2001-12-21 nr. 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret (Dødsårsaksregisterforskriften).

² KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.

Oppsummering

For året 2015 er det registrert 234 dødsfall blant ikke-bosatte, noe som utgjør ca. 0,6 % av dødsfallene i Norge. Det var 177 menn og 57 kvinner. Det er en overvekt av menn under 70 år. En stor andel av dødsfallene skyldes ytre årsaker (ulykker, selvmord og drap). I yngre aldersgrupper er det i utgangspunktet relativt få sykdomsdødsfall, og det forventes derfor en høy andel dødsfall på grunn av ytre årsaker. Siden vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) som til enhver tid befinner seg i landet, kan vi ikke si om de har en reell overdødelighet av ytre årsaker.

Omtrent halvparten av de døde kom fra Norden og resten av Europa. I tillegg til disse kommer gruppen med norsk fødselsnummer, der de aller fleste er personer som tidligere har vært bosatt i Norge, men som nå er utvandret.

For mange av de avdøde er det ufullstendige opplysninger om opprinnelsesland og årsaken til at de var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet.

Datagrunnlaget

Alle leger som har befattning med et dødsfall er etter helsepersonelloven § 36³ og Dødsårsaksregisterforskriften kapittel 2 pliktig til å gi melding om dødsfallet på fastsatt skjema (Legeerklæring om dødsfall/Melding om unaturlig dødsfall, skjema IS-1025). I de tilfellene der det har blitt utført obduksjon skal det også gis melding om obduksjonsresultatet. Dødsårsaksregisteret mottar meldingene på papir.

Meldingene inneholder personopplysninger (adresse, bostedskommune, dødskommune, dødsdato, dødssted), administrative opplysninger og medisinske opplysninger. Opplysningene registreres personidentifiserbart i Dødsårsaksregisteret med hjemmel i Dødsårsaksregisterforskriften § 1-6. Medisinske opplysninger kodes i henhold til det internasjonale kodeverket ICD-10, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 1-7.

I dagens dødsmeldingsskjema er det ikke noe spesifisert felt for å angi bakgrunnen for oppholdet for avdøde (for eksempel om en person er turist, asylsøker eller gjestearbeider), heller ikke noe felt for opprinnelsesland (noen ganger fremgår dette imidlertid av bostedsadressen). En del av de mottatte meldingene om dødsfall blant ikke-bosatte (dødsmeldinger og obduksjonsrapporter) inneholder likevel opplysninger om dette.

Kvalitetssikring

Meldingene om dødsfall registreres og lagres i Dødsårsaksregisteret ved Folkehelseinstituttet.

Kvalitetssikringsrutinen består av kontroll av at meldingene inneholder alle opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet med registeret, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 2-6. Dersom noen av de obligatoriske opplysningene mangler, eller ved meldefeil, tas det kontakt med den enkelte lege eller helseinstitusjon for å komplettere og/eller korrigere meldingene.

Opplysningene mottatt i Dødsårsaksregisteret kontrolleres også mot opplysninger i Det sentrale folkeregisteret, for å se om alle som er registrert som avdøde i Folkeregisteret også er meldt til Dødsårsaksregisteret. Hovedvilkåret for å bli registrert som bosatt i Folkeregisteret og få norsk fødselsnummer er at man har eller har til hensikt å oppholde seg i Norge i minst 6 måneder⁴. Det er derfor ikke mulig å bruke Folkeregisteret for å få oversikt over dødsfall i Norge hos ikke-bosatte. Det finnes heller ikke noen annen sentral oversikt over disse dødsfallene. Vi har altså ingen garanti for at datagrunnlaget i denne statistikken er komplett. Det er også en utfordring at det ikke finnes noen entydig personidentifikator for alle ikke-bosatte (tilsvarende fødselsnummer for de bosatte). Man må bruke en kombinasjon av fødselsdato og navn, med de mulighetene for feilregistrering som det medfører.

³ LOV 1999-07-02 nr. 64. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).

⁴ FOR 2007-11-09 nr. 1268. Forskrift om folkeregistrering.

Kommentarer til årets statistikk

For 2015 har Dødsårsaksregisteret registrert 40 686 dødsfall blant personer bosatt i Norge. For samme år er det mottatt 234 meldinger om dødsfall for personer som ikke var registrert som bosatt i Norge. Av disse var det 187 personer uten norsk fødselsnummer, mens 47 avdøde var registrert i Folkeregisteret med norsk fødselsnummer, men likevel ikke bosatt i Norge. Vi kan ikke utelukke at det reelle antallet dødsfall kan være noe høyere. Dødsfall hos ikke-bosatte anslås til å utgjøre ca. 0,6 % av alle dødsfallene i Norge. Til sammenligning ble det for 2014 ble det registrert 167 dødsfall hos personer uten norsk fødselsnummer.

Det er utfra tallgrunnlaget ikke mulig å si noe om det er en over dødelighet blant personer som ikke er bosatt i Norge, da vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger som til enhver tid oppholder seg i Norge, for eksempel som turister.

Meldingsgrunnlag

For alle de 234 dødsfallene foreligger det dokumentasjon, vanligvis i form av døds melding og/eller obduksjonsrapport. 73 av de 234 døde (31%) ble obdusert. Hos 59 ble det utført rettsmedisinsk obduksjon. Andelen der det ble utført rettsmedisinsk obduksjon er betydelig høyere for avdøde som ikke var bosatt enn for avdøde som var bosatt i Norge (ca. 4 %), noe som trolig gjenspeiler at mange av dødsfallene blant personer som ikke var bosatt ble oppfattet som unaturlige eller uventede, og derfor meldt til politiet, jf. forskrift om melding av unaturlig dødsfall⁵.

Opprinnelsesland og oppholdsstatus

Omtrent halvparten av de døde var fra Europa; 18 (8 %) var fra Norden og 96 (41 %) var fra Europa for øvrig. 24 (10 %) av de avdøde var fra land utenfor Europa, og for 96 (41 %) er opprinnelsesland ikke oppgitt. Opprinnelsesland (bostedsland) er ikke registrert for de 47 med norsk fødselsnummer, og de inngår derfor formelt i gruppen «ukjent».

Der opprinnelseslandet er kjent, dominerer Polen (28 personer), Tyskland (19 personer) samt Litauen og Sverige med 9 hver.

Det er ikke noen eget felt på døds meldingen for grunnen til at en utenlandsk person oppholdt seg i Norge. Noen ganger er det likevel oppgitt eller opplysningen kan finnes i obduksjonsrapport eller på indirekte grunnlag, slik som for eksempel at personen bodde på asylmottak eller angivelse av arbeidsulykke. Grunnen til opphold i Norge er angitt for bare 61 (26 %) av de 234. Det er oppgitt at 42 personer var arbeidstakere, 13 hadde besøksvisum (var turister etc) og 5 var asylsøkere. For hele 173 (74 %) mangler opplysninger om grunnen til opphold i Norge, men for mange av disse kan man ut fra opprinnelsesland anta at de enten var turister, studenter eller arbeidssøkende. Av disse 173 var det 47 som hadde norsk fødselsnummer, i all hovedsak personer som tidligere har vært bosatt i Norge.

⁵ FOR 2000-12-21 nr. 1378. Forskrift om leges melding til politiet om unaturlig dødsfall m.v.

Kjønn og alder

Av de 234 døde var det 177 (76 %) menn og 57 (24 %) kvinner. Gjennomsnittlig alder ved død var 57 år, mot 79 år for de som var bosatt i Norge. Totalt 171 (73 %) av de døde som ikke var bosatt i Norge var under 70 år, mens den tilsvarende andelen for avdøde som var bosatt i Norge var 22 % (Tabell 1). Hele 142 (80 %) av mennene var under 70 år, mens 29 (51%) av kvinnene var under 70 år.

Siden vi ikke kjenner nevneren (antall ikke-bosatte som oppholder seg i Norge til enhver tid), og bare i liten grad kjenner til bakgrunnen for at personene var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet, er det vanskelig å trekke noen konklusjon om hvorfor det er så mange flere menn enn kvinner blant de døde. Noe kan forklares ved at det er flere menn enn kvinner som er gjestearbeidere i Norge. Det er også vesentlig flere menn enn kvinner som søker asyl i Norge, men asylsøkere utgjør en ganske liten andel av de døde.

Dødsårsak og dødssted

Det ble registrert i alt 153 (65 %) dødsfall der en sykdom var angitt som dødsårsak og 81 (35%) dødsfall på grunn en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap).

Av de 153 sykdomsdødsfallene var hjerte- og karsykdommer underliggende dødsårsak i 69 tilfeller og kreftsykdom i 31. 37 døde av en annen påvist sykdom og 16 hadde et uklart symptombilde eller en ukjent dødsårsak.

I 2015 ble fire dødsfall registrert som drap, i alt 16 dødsfall ble klassifisert som selvmord og 59 som ulykker. Blant ulykkene var det 11 ulykker i veitrafikk og landtransport, 8 forgiftninger, 11 fall og 13 tilfeller av drukning.

For avdøde personer som ikke var bosatt i Norge, men som døde i landet, var det også i 2015 (som i tidligere år) en betydelig høyere andel (35 %) som døde av en ytre årsak enn det var for personer som var registrert som bosatt i Norge (6,0 %). Dette må sees i sammenheng med kjønns- og aldersfordelingen; den gjennomsnittlige alderen ved død er vesentlig lavere for ikke-bosatte som oppholder seg i Norge enn for bosatte, og i yngre aldersgrupper er det få sykdomsdødsfall.

Siden vi ikke vet hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) det til enhver tid er i Norge, og heller ikke fordeling på alder og kjønn, har vi ikke sikkert grunnlag for å si at det er større risiko for dem å dø som følge av en ytre årsak enn det er for dem som er bosatt i landet (Tabell 2). Det kan tenkes at de som kommer til Norge har en *lavere* risiko for å dø av sykdom enn de som bor i Norge, og at andelen som dør av ytre årsak derfor blir større. For eksempel er det nok lite trolig at en person kommer til Norge som gjestearbeider dersom hun eller han har en kjent alvorlig sykdom fra før. Det kan også være at en del av de som blir alvorlig syke i Norge (for eksempel turister) blir overført til sykehus i hjemlandet og så eventuelt dør der.

Totalt 98 (42 %) døde i helseinstitusjon, 39 (17 %) døde utenfor institusjon og for 97 (41%) av dødsfallene er dødsstedet ikke oppgitt, men antakeligvis utenfor institusjon. At det er en så stor andel døde utenfor helseinstitusjon, henger sammen med at det er høy andel dødsfall som følge av ytre årsaker og av plutselig innsettende sykdom, for eksempel akutt hjertesykdom.

Dødsfall hos tidligere bosatte

I motsetning til tidligere år har vi for 2015 identifisert personer med norsk fødselsnummer, men som likevel ikke var bosatte. For de aller fleste er forklaringen at de *tidligere* har vært bosatt, men så har flyttet til utlandet. For eksempel kan det være pensjonister som bor hele eller deler av året i andre land. De kan så bli syke og dø under et midlertidig opphold i Norge. For noen kan det også være at de returnerer til Norge for å få behandling for sykdom og så dør før de blir registrert som bosatte igjen. Vi ser at denne gruppen i gjennomsnitt er vesentlig eldre enn de som ikke har norsk fødselsnummer, og nesten alle dør av sykdom, fremst kreft og hjertesykdom. De har derfor flere likhetstrekk med de døde som er registrert som bosatte i Norge. Tre av de døde er små barn som er født i Norge, men der foreldrene ikke er registrert som bosatte.

Dødsfall hos asylsøkere

Det har de senere år vært rettet oppmerksomhet mot dødsfall blant asylsøkere, spesielt selvmord. Siden oppholdsstatus ikke er et eget felt i dødsmeldingen, er oppholdsstatus ukjent for en stor andel av de avdøde blant ikke-bosatte, se over. Man kan heller ikke alltid bruke opplysninger om opprinnelsesland for å avgjøre om en person er asylsøker eller ikke. Noen ganger, men ikke alltid, kan bostedsadressen gi en indikasjon på om den avdøde bodde på et asylmottak. Utfra meldingene til Dødsårsaksregisteret er det fem av de døde som var asylsøkere. Av disse dødsfallene var det ett dødsfall på grunn av sykdom og fire på grunn av ytre årsak. Vi må imidlertid anta at det også er noen asylsøkere i gruppen med ukjent oppholdsstatus.

Tabeller

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=234)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 686)
Alder og kjønn	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Menn	177 (76)	48,4
Menn < 70 år	142 (61)	13,3
Menn ≥ 70 år	35 (15)	35,1
Kvinner	57 (24)	51,6
Kvinner < 70 år	29 (12)	8,3
Kvinner ≥ 70 år	28 (12)	43,3

Tabell 1. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2015. Alders- og kjønnsfordeling. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=234)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 686)
Dødsårsak	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Sykdom	153 (65)	92,1
Hjerte- og karsykdom	69(29)	28,5
Svulster	31 (13)	27,2
Andre sykdommer	37(16)	33,1
Uviss dødsårsak	16 (7)	3,2
Skader og forgiftninger (voldsomme dødsfall)	81 (35)	6,0
Drap	4 (2)	0,1
Selvmord	16 (7)	1,5
Ulykker	59 (25)	4,5
Uviss døds måte	2 (1)	0
Opplysninger mangler	*	2,0

* Siden vi ikke har noen kilde for totalantallet av dødsfall hos personer som ikke er bosatt i Norge, så vet vi heller ikke hvor mange vi mangler opplysninger om.

Tabell 2. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2015 Dødsårsak. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

Appendix A. Lover og forskrifter

[LOV 1999-07-02 nr 64. Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\)](#)

[LOV 2014-04-20 nr 43. Lov om helseregistre og behandling av helseopplysninger \(helseregisterloven\)](#)

[FOR 2001-12-21 nr 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret \(Dødsårsaksregisterforskriften\)](#)

[KOMMISJONSFORORDNING \(EU\) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning \(EF\) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.](#)

[FOR 2007-11-09 nr 1268. Forskrift om folkeregistrering](#)

Appendix B. Om statistikken

Folkehelseinstituttets offentlig tilgjengelige statistikk om dødsfall blant personer ikke registrert som bosatt i Norge på grunnlag av data fra Dødsårsaksregisteret.

Navn på statistikken

Dødsfall i Norge blant ikke bosatte 2015.

Databeskrivelse

Dødsårsaksstatistikken er basert på legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og obduksjonsresultater innsendt fra leger og helseinstitusjoner til Dødsårsaksregisteret.

For hele 2015 er det hos Dødsårsaksregisteret registrert 40 686 dødsfall blant personer bosatt i Norge (tall per 2.11.2016). For samme år er det mottatt melding om 234 dødsfall blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge.

Populasjon

Personer som døde i Norge, men som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Enhet

Antall.

Formål

Samfunnet skal kunne overvåke dødsårsaker og kunne følge med på utviklingen på området. Myndighetene og helsetjenesten skal få et statistisk grunnlag for eventuelt å iverksette og evaluere målrettede tiltak for å forebygge og behandle sykdommer, og forebygge drap, selvmord og dødsulykker.

Brukere

Sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedia og publikum generelt.

Datakilde

Opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Lovgrunnlag

Innsamling, lagring, behandling og utlevering av opplysninger Dødsårsaksregisteret er regulert i Dødsårsaksregisterforskriften med hjemmel i helseregisterloven.

Innsamling

Innsendte legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og innsendte obduksjonsresultater og supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner i Norge.

Datakvalitet

Innmeldte opplysninger kontrolleres for å unngå manglende opplysninger og unngå manglende samsvar mellom meldte opplysninger.

Sammenlignbarhet over tid og sted

Dødsårsaksregisteret har ikke hatt adgang til å registrere opplysninger om dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge før 15. juni 2012. Årgangen 2013 var den første komplette årgangen.

Oppdateringsfrekvens

Årlig.

Publiseringssted

På nettstedet til Folkehelseinstituttet, www.fhi.no

Det vises for øvrig til dokumentasjon om utarbeidelse av dødsårsaksstatistikken hos Folkehelseinstituttet, <http://www.fhi.no/helseregistre/dodsaarsaksregisteret>.

www.fhi.no

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Desember 2016
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no